

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának:
„Méltó élet: a segélyfüggőségtől az önellátásig – Kényszervándorlás és fejlesztés”**

(COM(2016) 234 final)

(2017/C 075/23)

Előadó: **Michael McLOUGHLIN**

Felkérés:	Európai Bizottság 2016.6.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2016.11.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2016.12.14.
Plenáris ülés száma:	521.
A szavazás eredménye:	203/0/1
(mellette/ellene/tartózkodott)	

1. Következtetések és ajánlások

Ajánlások a „Méltó élet” kapcsán

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a „Méltó élet” c. közlemény ambiciózus és időszerű dokumentum, amely bevált gyakorlatokat követ a fejlesztési és humanitárius támogatások terén. Fontos, hogy az EU tudatában legyen a gyakorlati megvalósítás során jelentkező kihívásoknak.

1.2. Az EGSZB szerint a kényszerű lakóhelyelhagyás által sújtott, földrajzilag egyértelműen meghatározott régiók megteremtik a testreszabott és célirányos válaszingedések lehetőségét, és biztosítják az Európai Bizottság és a többi intézmény összehangolt fellépését.

1.3. Az EGSZB ajánlja, hogy az Európai Külügyi Szolgálat a tagállamokkal közösen dolgozzon ki egy magas szintű politikai stratégiát, hogy a „Méltó élet” c. közlemény kapcsán együttműködést kezdeményezhessen az egyes államokkal és nemzetközi szervezetekkel, tekintettel az e téren jelentkező fontos geopolitikai kihívásokra is.

1.4. Az EGSZB javasolja, hogy a közleménnyel összhangban célirányos koncepciókat dolgozzanak ki a nőket és fiatalokat érintő legfontosabb problémák kezelésére, és ezekkel a csoportokkal konzultáljanak, bevonva őket a megvalósítási folyamatba.

1.5. Bár az EGSZB úgy véli, hogy a fejlesztésvezérelt megközelítés jelentős eredményeket érhet el a jelenleg rendelkezésre álló költségvetéssel, nem szabad kizárni további források szükségességét sem.

1.6. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy a civil társadalmat, a végfelhasználókat, a fejlesztési partnereket és a nem kormányzati szerveket vonják be a közlemény gyakorlati megvalósításába.

1.7. Az EGSZB javasolja, hogy a közlemény megvalósításának támogatása érdekében a szociális és civil párbeszéd struktúráit és folyamatait erősítsék és fejlesszék a partner- és a befogadó országokban.

1.8. Az EGSZB gazdasági intézkedéseket javasol annak érdekében, hogy az érintett régiókban támogassák és fejlesszék a vállalkozásokat, mivel ez életképes fejlődési utat jelent számos lakóhelyét elhagyni kényszerült személy számára.

1.9. Az EGSZB ajánlja, hogy az egészségüggyel kapcsolatos intézkedések során fordítsanak kiemelt figyelmet a mentális egészségre és a mentális betegségekre, és javasolja, hogy a szóban forgó intézkedések álljanak összhangban az ENSZ fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezményének 11. cikkével.

1.10. Az EGSZB ajánlása szerint az oktatási és képzési intézkedéseknek az egész életen át tartó tanulás koncepcióján kellene alapulniuk, és adott esetben mérlegelni kellene annak lehetőségét, hogy az uniós programokat elérhetővé tegyék a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára.

1.11. Az EGSZB javasolja, hogy az elszámoltathatóság és az átláthatóság legmagasabb szintű normáit alkalmazzák az új fejlesztési megközelítés kidolgozása során.

1.12. Az EGSZB uniós és nemzeti szintű parlamentek előtti elszámoltathatóságot, valamint egyéb illetékes szervek által gyakorolt felügyeletet sürget a fejlesztésvezérelt megközelítés felé vezető intézkedések részeként.

2. Háttér

2.1. A lakóhelyüket elhagyni kényszerülő személyek (menekültek, belső menekültek és menedékkérők) magas száma a nemzetközi közösség egyik fő problémája, és a Szíriában, Afrika egyes részein és más régiókban zajló konfliktusok sajnos kilátástalannak tűnnek. E politikai kihívás középpontjában a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek állandó osztályának kialakulása áll, akik az eredeti lakóhelyük kényszerű elhagyása után sok évig az adott helyen maradnak.

2.2. Ez a helyzet számos problémával jár, mindenekelőtt azonban azzal, hogy előfordulhat, hogy a nemzetközi közösség válaszaiban a „vészhelyzeti” reagálás dominál, amikor egy hosszabb távú fejlesztésen alapuló rendszer megfelelőbb megoldás lenne. Ezt a dilemmát nehéz megoldani, mivel a változás számos kérdést vet fel a befogadó országok, a donorok, a nem kormányzati szervezetek és maguk a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára az alkalmazott módszertől függően.

2.3. 2015-ben több mint hatvanöt millió személy minősült a lakóhelyét elhagyni kényszerült személynek; ebből 21,2 millió volt a menekültek száma, 40,8 millió a belső menekültek száma, míg 3,2 millió fő menedékkérő volt. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek legnagyobb része Szíriából, Afganisztánból, Szomáliából, Szudánból, Dél-Szudánból és a Kongói Demokratikus Köztársaságból érkezik. A menekültek nagy többségét a szomszédos országok fogadják be, míg a belső menekültek az említett országok határain belül maradnak.

2.4. A menekültek számára a legfontosabb szomszédos országok Pakisztán, Irán, Törökország, Libanon, Jordánia és Etiópia. A világon Törökországban a legnagyobb a menekültek száma. Sok más országban, például Jordániában és Libanonban is kirívóan nagy az egy helyi lakosra jutó létszámuk. A belső menekültek létszámát tekintve a fő érintett országok Szíria (6,6 millió fő), Kolumbia (3,6 millió), Irak (3,3 millió), Szudán (3,2 millió), Jemen (2,5 millió) és Nigéria (2,1 millió).

2.5. Jelenleg a világon az Európai Unió a fejlesztési támogatások és a sürgősségi segélyek fő forrása. Ez a tény az Európai Unió és tagállamai értékeinek egyik jellegzetes ismérve. Az Európai Unió a tagállami erőfeszítéseknek és az uniós megközelítésnek a célszágokban történő fokozottabb összehangolása révén arra is törekedett, hogy nagyobb összhangot teremtsen a segítségnyújtási tevékenysége és a vészhelyzeti reagálás között, és eredményesebbé tegye azokat.

2.6. Az Európai Unió 2015-ben több mint 1 milliárd EUR humanitárius segélyt nyújtott a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek támogatására. Az Európai Bizottság az EKSZ-szel együttműködve 2016 áprilisában a kényszerű lakóhelyelhagyásra vonatkozóan fejlesztésvezérelt megközelítést fogadott el. A „Mélytő élet” c. közlemény elsőként állapítja meg, hogy az Európai Unió hogyan vélekedik a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek támogatásának új alapokra helyezéséről.

2.7. A közlemény felvázolja a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek előtt álló kihívásokat. Egyértelműen kidomborítja azt az érvet, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek helyzetét és kiszolgáltatottságát kell elsődleges szempontnak tekinteni, amely szempontoknak még e személyek jogi státusát is meg kell előzniük. A közlemény a fejlesztési támogatás átfogó megközelítésén, valamint az e területen a rezilienciára vonatkozó uniós megközelítésen alapul, ilyen módon kerül a „lineáris megközelítés”. A közlemény arra törekszik, hogy elmozduljon a szakpolitikákat különálló egységeként kezelő megközelítésmódtól, és áthidalja a szakadékokat a humanitárius és a fejlesztési irányvonal között, amely olykor hatalmas is lehet.

2.8. Az Európai Bizottság úgy véli, hogy ez az új megközelítés nem járhat többletköltségekkel, mivel ez a már meglévő forrásokat egyesíti. Nagy hangsúlyt kapnak a befogadó országok kormányai és a végrehajtási partnerek. Emellett a dokumentum a korai előrejelző rendszereket és az összes szereplő korai bevonását is szorgalmazza. A közlemény a közös országos tervezéssel és stratégiai programozással kapcsolatos már létező gyakorlatok példáit említi. A közös célkitűzéseket és a programozást kiemelten kell kezelni.

2.9. A közlemény egy új szakpolitikai keretrendszer két elemét irányozza elő kiegészítő intézkedésekkel; a két elem a következő: a humanitárius segítség és a fejlesztési támogatások szorosabb összekapcsolása, és stratégiai együttműködés a partnerekkel, többek között a magánszektorral. Az elemek között szerepel még az ágazati megközelítés, az oktatásra, a munkaerőpiacra (ezen belül a szociális párbeszédre) és a különféle szolgáltatásokhoz – például lakhatás, ivóvízellátás, szennyvízelvezetés stb. – való hozzáférésre vonatkozó intézkedésekkel együtt.

3. Általános megjegyzések

Geopolitikai megfontolások

3.1. A „Méltó élet” c. közlemény összességében egy igen figyelemre méltó kezdeményezés, amely a politika stratégiai kiigazítását célzó bátor jövőképet vázol fel. A kiigazítás a valódi problémák kezelésére irányul, és arra összpontosít, hogy változásra van szükség ahhoz, hogy a stratégia azoknak az előnyét szolgálja, akiknek a leginkább szükségük van rá. Mindez összhangban áll az ágazatbeli vélekedésnek és a területen dolgozók véleményének alakulásával, és hidat teremt a humanitárius és a segélynyújtási tevékenységek között, valamint olyan hosszabb távú szükségletekre összpontosít, mint az egészségügy és az oktatás. Az Európai Unió jelentős hatáskörrel rendelkezik ezen a területen, és jelentős érdekelt fél, ezért a tagállamokkal együtt tényleges hatást érhet el. Örömmel látjuk, hogy a közlemény ambiciózus javaslatokat tartalmaz. Az EU-nak és más szereplőknek tisztában kell lenniük a feladat nagyságával, megőrizve ugyanakkor ezt az ambiciózus megközelítést.

3.2. Kellő figyelmet kell szentelni a geopolitika e területen betöltött jelentőségének. Már láthattuk, hogy a sokkal kisebb számú menekült áttelepítését célzó, jó szándékú tervek hogyan hiúsultak meg éppen az Európai Unióban. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek összetett és érzékeny konfliktusokból érkeznek, és sajnos a lakóhelyük kényszerű elhagyása után sem szűnik meg az e konfliktusoknak való kitettségük. Bármely politikai vagy megközelítésbeli változás, függetlenül attól, hogy az mennyire jó szándékú vagy a donorok milyen széles körű támogatását élvezzi, váratlan eredményekkel járhat, illetve váratlan módon érintheti magát az adott konfliktust. Ez utóbbi hatás érintheti a környező államokat vagy térségeket, illetve az igen törekeny etnikai, hatalmi vagy geopolitikai egyensúlyt. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha egy népeiséget, amely még névlegesen is „ideiglenes”, egyre inkább „állandó”-nak kezdenek látni. Egyes országok, mint például Libanon és Jordánia már most is érzik ezt a nyomást. A közleményben említett pozitív példák (mint például a földterületekhez való hozzáférés Ugandában) segíthetnek ebben a tekintetben.

3.3. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek jelentős hányadának hazája gyakran ingatag vagy gyenge állam, ami a geopolitikai érzékenység problémáját még inkább valóságossá teszi. Más esetekben előfordulhat, hogy a befogadó országban autokratikus rendszer működik, az ország mégis ingatag. Elkerülhetetlenül előfordulhat, hogy a „szomszédokat”, a „befogadókat” és a konfliktusban álló feleket nehéz, vagy nem lehet egyértelműen megkülönböztetni. Gyakran kapcsolat áll fenn maga a konfliktus és a szomszédos országok között vagy mindkét érintett ország lakosságának alcsoportjai között. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek státusában bekövetkezett bármely változás az adott befogadó ország, szomszéd vagy térség „előnyére” vagy „hátrányára” válhat, és kiválthatja ezek válaszát.

3.4. A helyi vélemények meghallgatása visszatérő téma a közleményben, és ez teljesen helyeslendő. Korlátozott körülmények között azonban előfordulhat, hogy ezek részrehajlóak, vagy a konfliktus, illetve a konfliktust előidéző tágabb körülmények befolyása alatt állnak. Nem szabad alábecsülni az abban rejlő kihívást, hogy sok régióban ösztönözzük a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tartósabb befogadására való hajlandóságot. A 24 évig működő, kenyai Dadaab menekülttábor bezárására vonatkozó nemrégiben hozott döntés, valamint a Pakisztánban tartózkodó afgán menekültek számára felajánlott pénzügyi ösztönzők jól illusztrálják a szóban forgó kihívásokat. Lehet, hogy sajnálatos, ugyanakkor elkerülhetetlen, hogy a befogadó szuverenitása a nemzetközi jog szerint elsőbbséget élvez annak ellenére, hogy szükséges a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyekre összpontosítani.

3.5. Általános az egyetértés abban, hogy az emberek elsősorban biztonsági okokból döntenek úgy, hogy útra kelnek, ezért a közleményben említett korai előrejelzés alapvető. Számos migrációs hullámot ráadásul előre láthatónak tekintenek. Ez is megerősíti, hogy határozott politikai fellépésre van szükség, valamint elkötelezettségre a közlemény céljainak előmozdítása iránt.

Összehangolt politikák

3.6. A közlemény helyesen említi, hogy integrált politikára és gondolkodásmódra van szükség, különösen a vészhelyzeti reagálás és a fejlesztési politika területét illetően. Az EGSZB, miközben üdvözlöi ezt, ez irányban még több ambíció tanúsítását ösztönzi. Meg lehetne vizsgálni a politikák szélesebb körét is, melyek esetében az Európai Unió és tagállamai jobbra tehetik a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek életét. Tekintettel az országok meghatározott csoportjára, ezek a politikaterületek többek között magukban foglalhatják a kereskedelmet, a segélyeket, a fegyvereket és az emberi jogokat. A közlemény ugyanakkor a szinergiákat és az integrált gondolkodást is erősen támogatja, amelyeknek túl kell mutatniuk a vészhelyzeti reagálás és a fejlesztési támogatás hagyományos területein. Érdekes lenne arról is hallani, hogy az Európai Bizottság más főigazgatóságai (például a kereskedelmi) hogyan tudják segíteni ezt a munkát. A közlemény bemutat néhány pozitív példát is, például az észak-nigériai alultápláltságra vonatkozó közös humanitárius és fejlesztési keret dokumentumát, azonban fontos lenne – különösen Brüsszelben – megmutatni azt, hogy itt egy szisztematikus megközelítésről van szó.

3.7. Egyes humanitárius nem kormányzati szervezetek kétségüket fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy ezek a feladatok valóban a humanitárius dolgozóknak valók-e, és hogy a humanitárius segítségnyújtás egyedi jellege megmarad-e egy ilyen lépés során. A londoni székhelyű ODI szerint a humanitárius segítségnyújtás rendszere radikális átszervezésre szorul, tekintve a megváltozott körülményeket és néhány donor és kedvezményezett erőteljes túlsúlyát.

Bár az Európai Bizottság közleménye megállapítja, hogy a „Méltó élet” megvalósítása elvileg nem jár újabb költségekkel, nem kellene kizárni az új finanszírozási források feltárásának és a szinergiák fokozásának lehetőségét.

Az Európai Unió menekültekkel és menedékkérőkkel kapcsolatos politikái

3.8. A „Méltó élet” c. közlemény az Európai Unió menekültekkel és menedéjjoggal kapcsolatos saját politikáitól elkülönülő és különálló kérdésekkel foglalkozik. Fennáll azonban valamilyen mértékű kapcsolat, különösen a bizonyos számú, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személy letelepítésére vonatkozó kézzelfogható és folyamatos politika meglétével összefüggésben. Másfelől az Európai Unió erkölcsi tekintélye ezen a területen csökkenhetett a Törökországgal kötött megállapodások után, amint bizonyos tagállamoké is. Ennek következtében a nemzetközi jog legmagasabb rendű normáinak és a bevált gyakorlatoknak az alkalmazása mindennél fontosabb a közlemény végrehajtása során. A végfelhasználóknak a politika megvalósításába történő bevonása fontos szempont. A szociális és civil párbeszédben e téren komoly lehetőségek rejlenek. Az uniós integrációs politikák is javításra szorulnak, és fontosak a kényszerű lakóhelyelhagyás szempontjából, mivel számolni kell számos lakóhelyét elhagyni kényszerült személy áttelepítésének lehetőségével. E politikák a munkavállalási jogot, a nyelvi támogatást és a diszkriminációellenes intézkedéseket is magukban foglalják. Különösen üdvözlendő példa az áttelepítések tekintetében, hogy a közelmúltban elsősorban az olasz kormány, de más uniós országok, emellett Svájc, Kanada és az Egyesült Államok is kísérleti jelleggel ún. „humanitárius folyosók”-at hoztak létre.

Ellenőrzés, felügyelet és elszámoltathatóság

3.9. Egyértelmű, hogy valamennyi humanitárius és fejlesztési finanszírozás esetében a legmagasabb szintű elszámoltathatósági és átláthatósági normákra van szükség. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyekre vonatkozó új megközelítés irányába tett bármely lépésnek meg kell felelnie az elszámoltathatóság legmagasabb szintű normáinak. Az összes kiadást az Európai Parlament, az Európai Számvevőszék, az OLAF, valamint adott esetben az európai ombudsman és a megfelelő nemzeti szervek felügyelete alá kell vonni.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Míg a közlemény elsősorban az elfelejtett konfliktusokra és az olyan területekre összpontosít, ahol nagy számban élnek a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek, külön kiemeli azokat a konfliktusokat, amelyeknek következtében a legtöbben kényszerültek lakóhelyüket hosszú távra elhagyni. Az adott helyzetek politikai érzékenysége ellenére egyes konfliktusok kiemelt figyelmet érdemelhetnek rendkívüli mértékben elhúzódo jellegükre való tekintettel. Ebben a tekintetben Nyugat-Szahara és a palesztinok ügyének megemlítését fontosnak tartjuk. Az ukrajnai helyzet is kiemelt figyelmet érdemel, mivel Ukrajna az EU közvetlen szomszédságában helyezkedik el.

4.2. A közlemény helyesen megállapítja, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek jogi státusa nem lehet szempont a humanitárius segítség és a hosszabb távú fejlesztési támogatás nyújtását illetően, ami öröndetes. Bizonyos körülmények esetén azonban előnyt jelenthet, ha a jogi státus bizonyos fokú biztonságot és hasznot nyújt a lakóhelyét elhagyni kényszerült személy számára, például akkor, ha az ilyen személyek megfelelnek az 1951. évi egyezmény feltételeinek, ha a befogadó ország vagy valamely harmadik ország szerinti állampolgársággal rendelkeznek, ha gyermekeik ilyen állampolgársággal rendelkeznek, vagy ha ők maguk kiskorúak, illetve egyéb releváns helyzetekben. Ez például különösen indokolt lenne a kísérő nélküli kiskorúak esetében.

4.3. A közleményben alkalmazott megközelítést nagyban segítheti a társadalomtudományok és a pszichológia területéről kapott külső vagy független, tudományos szigorral végzett ellenőrzés. Az ilyen megközelítések példái között szerepel Maslow szükséglethierarchiája, illetve az eszközalapú közösségfejlesztés. Ezekre természetesen számos példa akad, azonban a pusztá létezésen túl a magasabb szintű emberi szükségletekre kell összpontosítani.

4.4. A közleményben a tervezett változás működési dimenziójának szemléltetésére alkalmazott fő módszer az aktuális példák felvonultatása. Ezek nagyon értékesek. Jóllehet a működési dimenzió a jövő kérdése, érdemes lenne ezt is tisztázni és kidolgozni. Másként fogalmazva meg kellene vizsgálni, hogy a működési dimenzió milyen lesz, milyen eszközöket vesz igénybe, és hogy kizárólag a támogatás fogja-e azt vezérelni. Ezek fontos kérdések számos érdekelt fél, így például a tagállamok, a nem kormányzati szervezetek, a humanitárius dolgozók és természetesen maguk a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára. A változási folyamatok félelmet kelthetnek. Hiába nem működik egy rendszer, általában az alternatív rendszernek is meg vannak a vesztesei és a nyertesei, és a működési szempontok korai megállapítása segíthet ezek kezelésében.

4.5. Hasonlóképpen fontos lenne meghatározni az új megközelítés tervezett végrehajtásának és átadásának módját, különösen a többoldalú szervezetekkel, a nem uniós országokkal és a nem kormányzati szervezetekkel összefüggésben. Noha az Európai Unió jelentős és sokak véleménye szerint vezető szerepet játszik ezen a területen, nem az egyetlen fontos szereplő. A többi érdekeltnek pedig egyéb, eltérő és konkurens prioritásai lehetnek. Tekintettel arra, hogy a legtöbb művelet esetében az alapok és az erőfeszítések több forrásból érkeznek, a közös stratégia kritikus fontosságú.

4.6. A demokrácia és a helyes kormányzás elengedhetetlen ahhoz, hogy a segély ne vesszen kárba, és ténylegesen eljusson a valódi kedvezményezettekhez. A jogállamiságnak alapvető szerepe van ebben, csakúgy mint a hatékony korrupcióellenes intézkedéseknek. Korábban a becslések szerint a finanszírozás akár 40 %-a rossz kezekbe került: fegyvereket vásároltak vagy vezető politikusok személyes vagyonát gyarapították belőle. A jogállamiság amiatt is alapvető, hogy a civil társadalom érdemben megszólalhasson, és jelentős ellenőrző szerepet tölthessen be anélkül, hogy utólagos megfélemlítéstől vagy akár bebörtönzéstől kellene tartania.

4.7. A dokumentum joggal jelentős hangsúlyt fektet a tervezésre; ugyanakkor ezen a területen az események gyorsan változhatnak, és adott esetben az idő lehet a lényeg. Minden módszernek és műveleti tervnek alkalmasnak kell lennie a gyors használatba vételre.

4.8. Mint minden területen, a közleményben és máshol is előfordulhat kifejezetten erre a területre jellemző nyelvhasználat és terminológia. A politika kidolgozásának, amennyire lehetséges, el kell kerülnie a zsargon használatát. Szintén jelentős figyelmet szentelnek az olyan elképzeléseknek, mint például a szinergiák, a stratégiák, a tervek és az integrált gondolkodás. Ezekben a területeken konkrétabb megközelítéseket és irányvonalakat lehetne alkalmazni.

4.9. A közlemény szociális párbeszédéről szóló rendelkezéseit üdvözljük, ezeket az összes vonatkozó rendelkezés esetében figyelembe kell venni. A javasolt intézkedések oktatással és munkaerőpiaccal kapcsolatos elemeinek nagyobb hangsúlyt kellene fektetniük az önfoglalkoztatásra és a vállalkozói létre. Az ilyen tevékenységekre gyakran látható példa a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára fenntartott táborokban, a kreativitás pedig talán elkerülhetetlenül fakad abból a helyzetből, amelybe az érintettek belekerültek. Ezt a Világbank kényszerű lakóhelyelhagyásról szóló jelentése is alátámasztja.

4.10. Ésszerű feltenni azt a kérdést, hogy a jövőben milyen megközelítést alkalmazzunk. Mint minden politikai változás esetében, átmenetre is sor fog kerülni. Lesznek-e elmaradások, vagy kialakul-e egy kettős rendszer? Jelenleg 25,1 millió személyt tekintenek a lakóhelyét tartósan elhagyni kényszerült személynek. Hogyan fogjuk kezelni a megváltozott körülményeket, ha ez a helyzet továbbra is fennáll?

4.11. Fontos szempont a helyi civil társadalom és a végfelhasználók (a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek) bevonása. A táborokban általában léteznek konzultatív struktúrák, de mi a helyzet a befogadó országokkal? Ez fontos kihívást jelenthet, de bármilyen politikai változtatásnak részét kell képeznie. Nem nehéz elképzelni, milyen nehéz lehet ez számos konfliktus esetében a belső menekültek számára.

4.12. Ahogy bármely jelentős politikai változás esetében és különösen az átláthatóság iránti igényre való tekintettel, az új megközelítésre vonatkozóan ajánlott gondoskodni felügyeleti intézkedésekről, az érintett civil társadalmi szereplőket és nem kormányzati szerveket is bevonva. Hasznos lehet a civil társadalmi ellenőrző mechanizmusok példája is, amelyek a kereskedelem és a fenntartható fejlődés (TSD) fejezeteit követik nyomon a hatályos uniós kereskedelmi megállapodásokban.

4.13. Gondoskodni kell a régiók gazdasági rehabilitációjáról, ha azt akarjuk, hogy a lakóhelyük elhagyására kényszerülő, ott tartózkodó személyek helyzete javuljon. A legtöbb ilyen személyt befogadó régiók azonban a világ legszegényebbjai közé tartoznak, és rossz üzleti és szociális védelmi feltételeket nyújtanak. Emellett az, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek bizonyos földrajzi területeken koncentrálódnak, megoldásokat is kínálhat például regionális beruházási tervek, adóügyi politikák és infrastruktúra-fejlesztés formájában. A gazdasági fejlődésre vonatkozó megközelítésekben szerepet kellene játszania a vállalkozói szellem nagyobb mértékű támogatásának is. A szociális partnerek bevonása mellett a méltó munkavállalást és a színvonalas munkahelyeket is fel kell venni a kiemelt témák közé.

4.14. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket befogadó térségek és országok többségének általában rosszak a gazdasági mutatói, és nem tekinthetők vállalkozásbarátnak. A Világbank és mások a minőségi adatok szükségességére is rámutattak. A kényszerű lakóhelyelhagyásra adott fejlesztésvezérelt válasz középpontjában a gazdasági lehetőségeknek kell állniuk, ezért még inkább szükséges, hogy más uniós szereplők is aktívan támogassák a közleményt.

4.15. A helyi civil társadalmi szervezetek általi, a táborkban és a lakóhely kényszerű elhagyására való általános reagálás keretében történő foglalkoztatás jelenleg általános és bevált gyakorlatnak minősül. Ennek a foglalkoztatással kapcsolatos fellépések jelentős és egyértelmű szempontját kellene képeznie.

4.16. Az egészséggel kapcsolatos intézkedések keretében külön figyelmet kell fordítani a mentális egészségre, amely a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek esetében rendkívül fontos és gyakran elhanyagolt terület. A lakóhelyüket elhagyni kényszerülő személyek túlnyomó többsége poszttraumás stressz szindrómában és egyéb mentális zavarokban szenved a megterhelő átmeneti állapotok miatt. A rendszeres és hosszú távú mentális egészségügyi ellátást a befogadó országokban a képezett egészségügyi dolgozók hiánya akadályozza. Ezt a hiányt úgy lehetne kompenzálni, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő, mentális zavarokban szenvedő személyekre kiterjesztik a pszichológiai támogatást nyújtó közszolgáltatásokat, és segítik a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő személyek számára helyi szinten pszichológiai tanácsadási szolgáltatásokat nyújtó civil kezdeményezéseket.

4.17. Az ENSZ fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezményének és különösen a 11. cikknek kellene meghatározó dokumentumként szolgálnia a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő, fogyatékkal élő személyekre vonatkozó rendelkezések kezeléséhez.

4.18. A kényszerű lakóhelyelhagyás különösen nagy hatással van a nőkre és a lánygyermekre. Bár több információra lenne szükség, a szexuális és nemi alapú erőszak megnövekedett kockázata és természetesen az emberkereskedelem kiemelt problémát jelent. Emellett a szolgáltatásnyújtáskor tiszteletben kell tartani a nemek közötti egyenlőséget, például a magánélet védelme kérdésében. Azt is megfigyelték, hogy nagyobb a terhességi komplikációk kockázata.

4.19. Az oktatás biztosítása természetesen kulcsfontosságú intézkedés. A hosszabb távú, eredményesebb megközelítésre való áttérés kapcsán mindenképpen meg kell határozni a kínált oktatás típusát, szintjét és a nyújtott támogatás mértékét. E tekintetben az egész életen át tartó tanulási szemlélet segíthet az igények sokféleségének elismerésében. Tekintettel arra, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek között sok gyermek és fiatal van, ajánlott mérlegelni az uniós programok (például az Erasmus + vagy egyéb releváns programok) hatályának kiterjesztését a lakóhelyüket elhagyni kényszerült fiatalokra.

4.20. A kényszerű lakóhelyelhagyás egyre inkább városi probléma, amely nem korlátozódik a táborkra. Meg kell változtatni a közvéleményt és a donorok ezzel kapcsolatos szemléletét. Ennek természetesen tükröződnie kell a fejlesztésvezérelt megközelítésre való áttérést célzó szakpolitikai intézkedéscsomagban, konkrétan a tervezésben, illetve a lakhatás, a közlekedés, az egészségügy és az oktatás területén.

Kelt Brüsszelben, 2016. december 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS